

УДК 656.073:340.13](477)

<https://doi.org/10.32703/2663-6352/2025-2-18-240-246><https://orcid.org/0000-0003-2627-8871>**Добкіна Катерина Робертівна**

Доктор юридичних наук, професор,
Заступник директора Навчально-наукового інституту
управління, технологій та правових наук
Національного транспортного університету

<https://orcid.org/0009-0006-7084-6484>**Міхно Руслан Олександрович**

аспірант спеціальності 081 Право
Навчально-наукового інституту управління,
технологій та правових наук
Національного транспортного університету,

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Анотація: в даній статті розкрито поняття та особливості адміністративно-правового регулювання державного контролю за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень. Визначено, що державний контроль за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень є важливою складовою адміністративно-правового регулювання в галузі транспорту. Це забезпечує дотримання законодавства, безпеку перевезень, а також сприяє розвитку економіки, захисту навколишнього середовища та прав споживачів. Поняття «державний контроль» охоплює діяльність органів державної влади, спрямовану на забезпечення відповідності діяльності учасників перевезень вимогам нормативно-правових актів, що регулюють автомобільний транспорт, а також міжнародні угоди в цій сфері.

Особливості адміністративно-правового регулювання державного контролю за міжнародними автомобільними перевезеннями проявляються у багатьох аспектах, зокрема: в організації контролю, взаємодії на міжнародному рівні, а також застосуванні спеціалізованих процедур і норм. Державний контроль здійснюється через перевірки, моніторинг транспортних засобів, контроль за відповідністю документів, а також забезпечення безпеки та екологічних вимог. Особливу увагу приділено процедурі оформлення та перевірки міжнародних вантажних і пасажирських перевезень, яка вимагає узгодженості на національному та міжнародному рівнях.

Управління і контроль за міжнародними автомобільними перевезеннями мають велике значення для забезпечення ефективної та безпечної роботи транспортної інфраструктури. В Україні ці функції виконує низка органів, таких як Міністерство інфраструктури України, Державна служба з безпеки на транспорті, а також митні органи, що забезпечують належне виконання міжнародних угод і стандартів. Особливість такого контролю полягає в тому, що він поєднує національні норми з міжнародними вимогами, що інколи може спричиняти складнощі у правовому регулюванні.

Поруч з правовими нормами, важливим аспектом є механізм контролю, що включає застосування штрафних санкцій, заборону перевезень або навіть вилучення транспортних

засобів у разі порушення правил. Окрім цього, важливим є розширення взаємодії з міжнародними організаціями, такими як Міжнародна організація автомобільного транспорту (IRU) та інші, що дає змогу врегулювати багато питань міжнародного масштабу, наприклад, єдині стандарти технічного огляду транспортних засобів чи необхідність отримання дозволів на перевезення через різні країни.

Автором відзначено, що адміністративно-правове регулювання державного контролю за міжнародними автомобільними перевезеннями є багатограним і важливим для розвитку національної та міжнародної транспортної інфраструктури. Важливим є постійне вдосконалення законодавчих і нормативних актів для оптимізації процедур контролю та забезпечення безпеки перевезень.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, державний нагляд, транспорт, Укртрансбезпека, перевізник, контроль, перевірка, ліцензування, санкції, правове регулювання, логістика, транспортні послуги, міжнародні автомобільні перевезення, зелена карта.

Abstract: This article reveals the concept and features of administrative-legal regulation of state control over international road transportation. It is determined that state control over international road transportation is an important component of administrative-legal regulation in the transport sector. This ensures compliance with the law, transportation safety, and contributes to the development of the economy, environmental protection, and consumer rights. The concept of "state control" encompasses the activities of state authorities aimed at ensuring compliance by transport participants with the requirements of regulatory legal acts governing road transport, as well as international agreements in this area.

The features of administrative-legal regulation of state control over international road transportation manifest in many aspects, including the organization of control, international cooperation, and the application of specialized procedures and standards. State control is carried out through inspections, monitoring of vehicles, document verification, and ensuring safety and environmental requirements. Special attention is paid to the procedure for registration and verification of international freight and passenger transportation, which requires alignment at both national and international levels.

Management and control over international road transportation are crucial for ensuring the effective and safe operation of transport infrastructure. In Ukraine, these functions are carried out by several authorities, such as the Ministry of Infrastructure of Ukraine, the State Service of Transport Safety, and customs authorities, which ensure the proper implementation of international agreements and standards. A particular feature of such control is that it combines national norms with international requirements, which can sometimes lead to legal regulation challenges.

In addition to legal norms, an important aspect is the control mechanism, which includes the application of penalties, the prohibition of transportation, or even the seizure of vehicles in case of violations. Furthermore, it is essential to expand cooperation with international organizations, such as the International Road Transport Union (IRU) and others, which help resolve many international-scale issues, such as unified standards for vehicle inspections or the need for permits for transportation across different countries.

The author notes that administrative-legal regulation of state control over international road transportation is multifaceted and vital for the development of national and international transport infrastructure. Continuous improvement of legislative and regulatory acts is essential to optimize control procedures and ensure transportation safety.

Keywords: administrative-legal regulation, state supervision, transport, Ukrtransbezpeka, carrier, control, inspection, licensing, sanctions, legal regulation, logistics, transport services, international road transportation, green card.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток міжнародних автомобільних перевезень ставить перед державами нові виклики в галузі забезпечення безпеки, екологічних стандартів та дотримання міжнародних норм. В умовах глобалізації та інтеграційних процесів, що активно розвиваються, важливим аспектом є ефективне адміністративно-правове регулювання державного контролю за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень. Національне законодавство повинно відповідати міжнародним стандартам, при цьому зберігати національні особливості та забезпечувати належний контроль за перевезеннями через державний кордон. Проблема виникає через необхідність узгодження національних і міжнародних норм, а також забезпечення належного рівня виконання міжнародних угод щодо безпеки, технічних вимог та умов перевезення товарів і пасажирів.

Однак, існуюча практика адміністративно-правового регулювання, зокрема в Україні, демонструє низку проблем: відсутність єдиного підходу до контролю за відповідністю транспортних засобів міжнародним вимогам, недостатня інтеграція національних органів контролю з міжнародними структурами, а також дефіцит чітких механізмів контролю та санкцій за порушення міжнародних стандартів. Тому важливо з'ясувати особливості адміністративно-правового регулювання, механізми ефективного контролю за міжнародними автомобільними перевезеннями та можливості їх удосконалення.

Метою статті є дослідження адміністративно-правового регулювання державного контролю за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень, визначення особливостей та проблем, пов'язаних із впровадженням міжнародних стандартів на національному рівні, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення контрольних механізмів, забезпечення безпеки перевезень і покращення взаємодії між національними та міжнародними органами контролю.

Стан дослідження. Особливості взаємодії органів державного контролю при здійсненні міжнародних автомобільних перевезень належить до комплексних міжгалузевих наукових проблем, що перебувають на перетині адміністративного, транспортного, митного та господарського права. У науковій літературі дана тематика розглядається переважно в контексті державного контролю в сфері транспорту, організації перевезень, митного нагляду або ліцензування автоперевезень, однак саме питання міжвідомчої взаємодії при цьому висвітлюється частково або фрагментарно. Серед науковців, які здійснювали дослідження у суміжній тематиці, слід виокремити: Коломоєць Т. О. досліджувала проблематику державного контролю у сфері публічного управління; Снісар І. С. досліджує адміністративно-правові засади регулювання діяльності у сфері транспорту; Гальцова О. Є. – приділяє увагу координації контролюючих органів на транспорті; Сердюк Н. П. – аналізує правові засади митного контролю при міжнародних перевезеннях; Шевчук О. В. – розглядає цифровізацію транспортного контролю.

Виклад основного матеріалу. У ст.58 Закону України «Про автомобільний транспорт» визначено, що контроль за здійсненням міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом на території України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті [1].

Функціями контролю за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом є:

контроль за виконанням перевізниками вимог міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень;

контроль та оформлення дозвільних документів на міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом;

облік автомобільних транспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів і вантажів;

контроль технічного, санітарного та екологічного стану транспортних засобів, що впливає на безпеку руху та екологічну ситуацію;

перевірка транспортно-експедиторської документації та ліцензій на здійснення міжнародних перевезень пасажирів і небезпечних вантажів автомобільним транспортом;

перевірка вагових і габаритних параметрів транспортних засобів;

контроль та нагляд за дотриманням правил перевезення небезпечних вантажів [1].

З огляду на аналіз поняття та функцій, які виокремлені законодавцем, можемо відзначити, що предметом контролю є всі аспекти міжнародних автомобільних перевезень, які здійснюються на території України або через її кордон.

До основних видів **предмету контролю** за здійсненням міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом на території України, на нашу думку, належать:

1. міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом;
2. дотримання умов міжнародних договорів;
3. технічний стан транспортних засобів;
4. дозвільна документація;
5. контроль за габаритами та вагою вантажу;
6. небезпечні вантажі.

1. Міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом - це перевезення, що здійснюються автомобільними транспортними засобами через державний кордон однієї чи кількох країн з метою переміщення людей або товарів. Вони відрізняються від внутрішніх перевезень тим, що включають перетин національних кордонів, а тому підлягають більш складному регулюванню, яке включає як національні закони, так і міжнародні угоди.

Відповідно *міжнародні перевезення* можуть бути:

а) міжнародними пасажирськими перевезеннями - перевезення пасажирів, що здійснюються автобусами, мікроавтобусами або іншими транспортними засобами;

б) міжнародними вантажними перевезеннями - перевезення товарів автомобільним транспортом між різними країнами, включаючи перевезення небезпечних, швидкопсувних чи інших специфічних вантажів.

Для здійснення міжнародних перевезень необхідно оформити різноманітні документи: міжнародний дозвіл на перевезення - дозвіл, що видається на право перевезення вантажів або пасажирів через кордони певних країн; зелену карту - міжнародний страховий сертифікат, який є обов'язковим для перевезень на території країн, що є учасниками цієї системи; транспортні накладні та експедиційні документи - необхідні для підтвердження правомірності перевезень.

Окрім того, транспортні засоби повинні відповідати стандартам безпеки та екологічним вимогам, включаючи сертифікацію на міжнародному рівні. Під час перевезення пасажирів особливу увагу приділяють дотриманню норм, що регулюють стан салону, технічне оснащення транспортного засобу (ремені безпеки, вихлопні системи, тощо).

Процес здійснення міжнародних перевезень супроводжується регулярним контролем з боку органів державної влади, таких як митні органи, транспортні інспекції, поліція: митний контроль - перевірка товарів, вантажів, перевізників і документації під час перетину кордону; технічний контроль - перевірка технічного стану транспортного засобу на кордоні або на стаціонарних пунктах контролю; екологічний контроль - моніторинг викидів вуглекислого газу та інших шкідливих викидів, що відповідають міжнародним стандартам екологічної безпеки.

В той же час, перевізники, які здійснюють міжнародні автомобільні перевезення, повинні отримати відповідні ліцензії та дозволи від національних органів. В Україні це здійснюється через Укртрансбезпеку та інші державні органи, що контролюють діяльність

перевізників, видають ліцензії, здійснюють перевірки дотримання вимог міжнародних угод. За даними Укртрансбезпеки, в Україні видано понад 78 000 ліцензій на перевезення. Лише 72,8% з них залишаються чинними. Найбільша кількість ліцензій за весь період створення реєстрації була видана у 2022 році. В Україні 72,8% або 57 тисяч транспортних ліцензій із зареєстрованих є дійсними, тоді як 27,2% визнано недійсними або анульованими. З моменту запуску реєстру було оновлено лише одну ліцензію. Найбільша кількість ліцензій зареєстрована в категорії «Міжнародні перевезення вантажів вантажними автомобілями» – 32 тис., або 42,8%. На внутрішні перевезення пасажирів автобусами припадає 16,9% ліцензій – 12 тис., а третє місце займають ліцензії таксі – 9 тис. або 12,9%. В одній ліцензії може бути зазначено кілька категорій, і не всі дозволи в реєстрі містять категорії. У 2024 році вже видано 4,8 тис. транспортних ліцензій, що вдвічі більше, ніж у 2021 році, коли було видано 2,2 тис. дозволів. Найбільша кількість ліцензій була видана у 2022 році – 10,9 тис., а у 2023 році кількість нових ліцензій зменшилася на 11,8% до 9,6 тис. [2].

2. Дотримання умов міжнародних договорів - контроль за виконанням перевізниками вимог міжнародних угод, таких як Угода про міжнародні автомобільні перевезення, двосторонні угоди з іншими державами тощо. Дотримання умов міжнародних договорів є важливою складовою контролю за міжнародними автомобільними перевезеннями, оскільки порушення вимог міжнародних угод може призвести до правових та економічних наслідків для перевізників, а також негативно позначитись на міжнародних відносинах між країнами. Одним із основних документів, який регулює міжнародні автомобільні перевезення, є Угода про міжнародні автомобільні перевезення (AETR). Ця угода встановлює вимоги до робочого часу водіїв, тривалості відпочинку, технічного стану транспортних засобів, а також забезпечує стандарти для перевезення небезпечних вантажів і захисту навколишнього середовища. Контроль за дотриманням цієї угоди здійснюється через регулярні перевірки технічного стану транспортних засобів, контроль за документами та відповідністю вимогам безпеки на пунктах перетину кордону.

Окрім міжнародних угод, важливим є виконання двосторонніх угод між країнами, які регулюють конкретні умови перевезень між двома державами. Такі угоди можуть включати вимоги щодо квот на перевезення, регулювання тарифів, перевірки документів, умов проїзду через певні країни або обмеження на перевезення певних видів вантажів. Виконання цих угод підлягає національному контролю, але вимагає тісної співпраці між державами. Органи державного контролю, такі як митні служби, транспортні інспекції та інші, мають важливу роль у забезпеченні виконання умов таких угод, надаючи дозвільні документи, проводячи перевірки на кордонах і контролюючи відповідність транспорту і вантажів вимогам двосторонніх угод.

3. Технічний стан транспортних засобів - перевірка стану автотранспорту, що здійснює міжнародні перевезення, відповідно до стандартів безпеки, екологічних та санітарних вимог. У Законі України «Про автомобільний транспорт» визначено, що транспортні засоби, які здійснюють міжнародні перевезення, мають відповідати вимогам до конструкції й технічного стану. Зокрема, стаття 20 встановлює, що «конструкція та технічний стан транспортних засобів ... мають відповідати вимогам законодавства України та іноземної держави, дозвіл на проїзд територією якої одержав власник транспортного засобу». Додатково, у статті 23 цього закону передбачено, що контроль технічного стану транспортних засобів включає як державний технічний огляд, так і перевірку транспортними перевізниками в проміжках між оглядами [1]. До того ж, Постанова Кабінету Міністрів України № 1166 від 22.12.2010 «Про єдині вимоги до конструкції та технічного стану колісних транспортних засобів, що експлуатуються» регламентує встановлення єдиних технічних вимог до конструкції й технічного стану колісних транспортних засобів [3].

Таким чином, законодавство забезпечує правову основу для контролю технічного стану транспортних засобів при здійсненні міжнародних автомобільних перевезень, що включає

вимоги до конструкції, технічного обслуговування, екології та відповідності іноземним стандартам.

4. Дозвільна документація - це контроль за наявністю та відповідністю дозвільних документів для здійснення міжнародних перевезень, таких як міжнародні дозволи та ліцензії.

Контроль за наявністю та відповідністю дозвільних документів для здійснення міжнародних автомобільних перевезень має такі **особливості**:

1) перевізник мусить мати чинну **ліцензію на міжнародні автомобільні перевезення пасажирів або вантажів**, надану відповідним державним органом;

2) ліцензія видається за умови, що перевізник відповідає вимогам щодо технічної бази, наявності транспортних засобів, кваліфікації водіїв, фінансової спроможності та страховки. Окрім ліцензії, контролюються **міжнародні дозволи** (наприклад, транзитні чи двосторонні дозволи між країнами), які дають право перетинати кордон і здійснювати перевезення у відповідності з угодами;

3) органи контролю перевіряють: чи є документи (ліцензія, дозвіл) у перевізника, чи вони актуальні, чи відповідають маршруту/типу перевезення (вантаж/пасажир), чи транспортний засіб зазначений у документах, чи перевізник дотримується умов ліцензії. У разі відсутності або невідповідності документів перевізника можуть зупинити, заборонити виконання перевезення, накладити санкції або застосувати інші заходи адміністративного реагування.

Такий контроль має особливий характер, оскільки перевезення здійснюються через державний кордон: тому документи повинні враховувати як національні вимоги (законодавство України), так і міжнародні зобов'язання країни-перевізника та країни-приймача.

5. Контроль за габаритами та вагою вантажу - це перевірка дотримання встановлених нормативів на вагу та габарити вантажів, що перевозяться через кордон. Питання здійснення габаритно-вагового контролю транспортних засобів передбачено: Законом України «Про автомобільний транспорт»; Законом України «Про дорожній рух»; Правилами дорожнього руху, затвердженими постановою Кабінету Міністрів від 10 жовтня 2001 року (зі змінами); Постановою Кабінету Міністрів від 27 червня 2007 року № 879 «Про заходи щодо збереження автомобільних доріг загального користування [4]. На сьогодні нормативними документами передбачено здійснення перевезення вантажів із загальною масою (разом з масою транспортного засобу) – не більше 40 т. Зазначена норма не відрізняється від норм, передбачених європейським законодавством.

6. Небезпечні вантажі - це контроль за дотриманням вимог щодо безпеки при перевезенні небезпечних вантажів (хімікатів, вибухових матеріалів, токсичних речовин тощо).

Суб'єктами державного контролю за міжнародними автомобільними перевезеннями є органи та посадові особи, що здійснюють контроль за дотриманням відповідних норм: Міністерство інфраструктури України - орган, який забезпечує загальну політику державного контролю в галузі транспорту, включаючи міжнародні перевезення; Державна служба з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека) - основний контрольний орган, відповідальний за перевірки транспортних засобів, документи, а також за забезпечення технічних і екологічних стандартів на міжнародних перевезеннях; митні органи - контролюють дотримання митних процедур під час здійснення міжнародних перевезень вантажів та пасажирів; поліція та інші правоохоронні органи - відповідальні за контроль за дотриманням правил дорожнього руху, безпекою перевезень і боротьбу з порушеннями законодавства під час здійснення перевезень.

Методи адміністративно-правового регулювання державного контролю за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень контролю визначаються характером перевірок, а також особливостями міжнародних перевезень.

Основними методами адміністративно-правового регулювання державного контролю за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень є:

- **інспекційна перевірка та перевірки на дорогах** - здійснюються безпосередньо на транспортних засобах, які здійснюють міжнародні перевезення. Перевіряється наявність дозвільних документів, технічний стан транспорту, відповідність габаритам та вазі;

- **технічні огляди** - це регулярні перевірки транспортних засобів на технічну справність, відповідність екологічним та безпековим стандартам;

- **митний контроль** - включає перевірку документів і вантажів на митних постах, в тому числі перевірку на відповідність митним вимогам;

- **документальні перевірки** - перевірка відповідності документів, що регулюють перевезення, таким як дозволи, ліцензії, міжнародні угоди;

- **перевірки габаритів і ваги вантажів** - контроль за дотриманням встановлених габаритних і вагових обмежень через спеціальні контрольні пункти;

- **застосування санкцій**, якщо порушення виявлені, застосовуються різноманітні штрафи, тимчасова заборона на перевезення, вилучення транспортного засобу або інших заходів для припинення порушень.

Таким чином, державний контроль за міжнародними автомобільними перевезеннями включає в себе багатогранний комплекс заходів: від перевірок технічного стану транспортних засобів до документальних перевірок та взаємодії з митними органами. Ключовими суб'єктами контролю є державні органи, такі як Міністерство інфраструктури, Укртрансбезпека, митні органи та поліція, а методи контролю забезпечують ефективне виконання законодавчих вимог на всіх етапах перевезення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про автомобільний транспорт: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2344-III. Відомості Верховної Ради України, 2001. № 22. Ст.105.
2. Every fourth transport license in Ukraine is invalid: for which transportation they were issued the most. URL: <https://intent.press/en/news/economy/2025/odesa-region-has-the-fourth-largest-number-of-new-female-fops/>
3. Про єдині вимоги до конструкції та технічного стану колісних транспортних засобів, що експлуатуються: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2010 р. № 1166.
4. Роз'яснення Міністерства інфраструктури України для автоперевізників щодо габаритно-вагових норм вантажних перевезень. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/249032600?utm_source=chatgpt.com